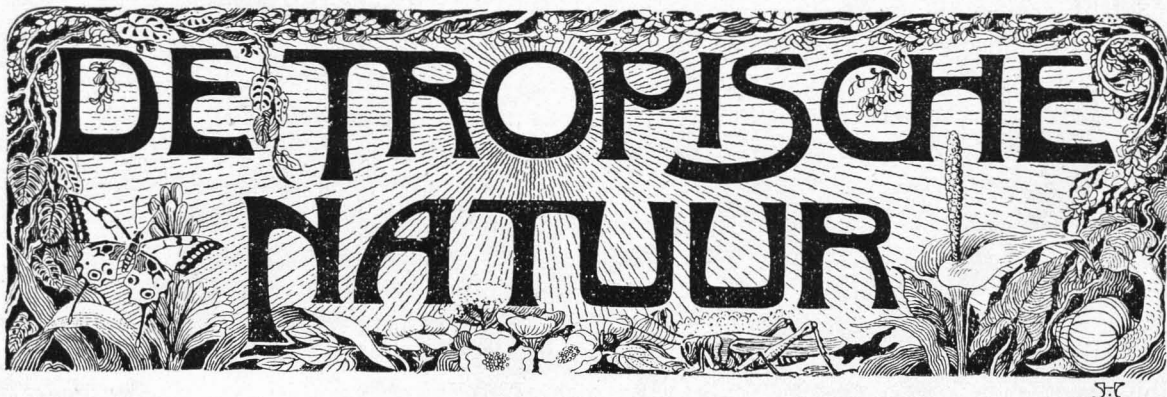

Redactie:

C. A. BACKER, *Buitenzorg.*
 A. J. KOENS, *Mr.-Cornelis.*
 D. DE VISSER SMITS, *Weltevreden.*

Adres der Redactie:

D. DE VISSER SMITS, *Zuiderweg 12,*
Weltevreden.

Levend en Dood Materiaal:

C. A. BACKER, Herbarium, *Buitenzorg.*

Vaste Medewerkers:

H. A. CLERX.
 Dr. Z. KAMERLING.
 Dr. J. C. KONINGSBERGER.
 Dr. W. DOCTERS VAN LEEUWEN.
 P. A. OUWENS.
 F. WEEHUIZEN.
 J. W. A. VAN WELSE.

Prijs per jaar f 6.50 — Leden der N. H. V. ontvangen het Tijdschrift gratis.

HET GELUKSBLOEMPJE.

In de eerste aflevering van den tweeden jaargang van dit tijdschrift vestigde de heer H. SCHROO Jr. te Klaten de aandacht op een Orchideetje, dat aan den voet van bamboestoelen groeit en door de schoolkinderen „Geluksbloempje” genoemd wordt.

Hoe komt dit plantje met zijn smetteloos witte bloempje in ons materialistisch Indië, waar meedoogenloos, geen middelen ontziend egoïsme hoogtij viert, aan zoo'n diepzinnigen naam? Weten de kinderen hier reeds, dat het geluk niet beter te vergelijken is dan met een der teerste plantjes, die zijn bodem voortbrengt?

De wetenschappelijke naam van het plantje is *Dynamoplexis pallens* GRIFF. Evenals alle andere soorten van hetzelfde geslacht behoort het tot de bladgroenlooze saprophyten of afvalplanten, die onder de *Orchidieeën* vrij sterk vertegenwoordigd zijn.

De onderaardsche deelen der plant bestaan uit een gewoonlijk horizontaal in den bodem liggenden, vleezigen, grauwen, wortelstok, waaraan men bij een weinig nauwkeurig toezien geledingen en schubben kan onderscheiden. Gedurende het grootste deel van het jaar nu is er van de plant niets te bespeuren; de wortelstok ligt in den bodem verscholen. Tegen den bloeitijd vormt zich aan den top ervan een dun stengeldeel, dat dikwijls nog meer of minder het voorkomen van den wortelstok heeft en hier en daar aanzwellingen vertoont, als wist de plant niet goed, wat zij wilde, tenslotte groeit de top echter steeds naar boven, om boven den grond in den bloemstengel over te gaan. Het onderaardsche,

dunne stengeldeel draagt een aantal lange, dunne, niet met andere planten in verbinding tredende wortels, welke hier en daar knobbelvormige, aan de bakteriëknolletjes der *Leguminosen* herinnerende aanzwellingen vertoonen, die zooals Prof. TREUB indertijd reeds vaststelde, door een schimmel veroorzaakt worden.

De bloemstengel bereikt in het geheel een lengte van hoogstens 15 cM.; de kleur is grauwbrown, doch gaat naar boven in vleeschkleurig of bleek geel over. Het onderste, niet bloemdragende deel is voorzien van enkele kokervormige scheeden, zooals gewoonlijk aan den algemeenen bloemsteel bij de *Orchideeën* voorkomen. Het aantal bloempjes, dat aan den top van den stengel voortgebracht wordt, kan bij sterke planten 20 en meer bedragen. Zij staan in den oksel van kleine schutblaadjes en zijn niet gelijktijdig open, doch volgen elkaar geleidelijk op, niet zelden elken dag één, hoewel ook wel eens een dag overgeslagen wordt. Daar elk bloempje niet eens een heelen dag frisch blijft, volgt hieruit, dat elke plant slechts één, alleen bij uitzondering twee open bloemen tegelijk draagt. Staan er echter eenige exemplaren bij elkaar, en dat is doorgaans het geval, dan trekken de keurige, zuiver witte bloempjes, de mooiste, voor zoover mij bekend is, van het geheele geslacht, oogenblikkelijk de aandacht.

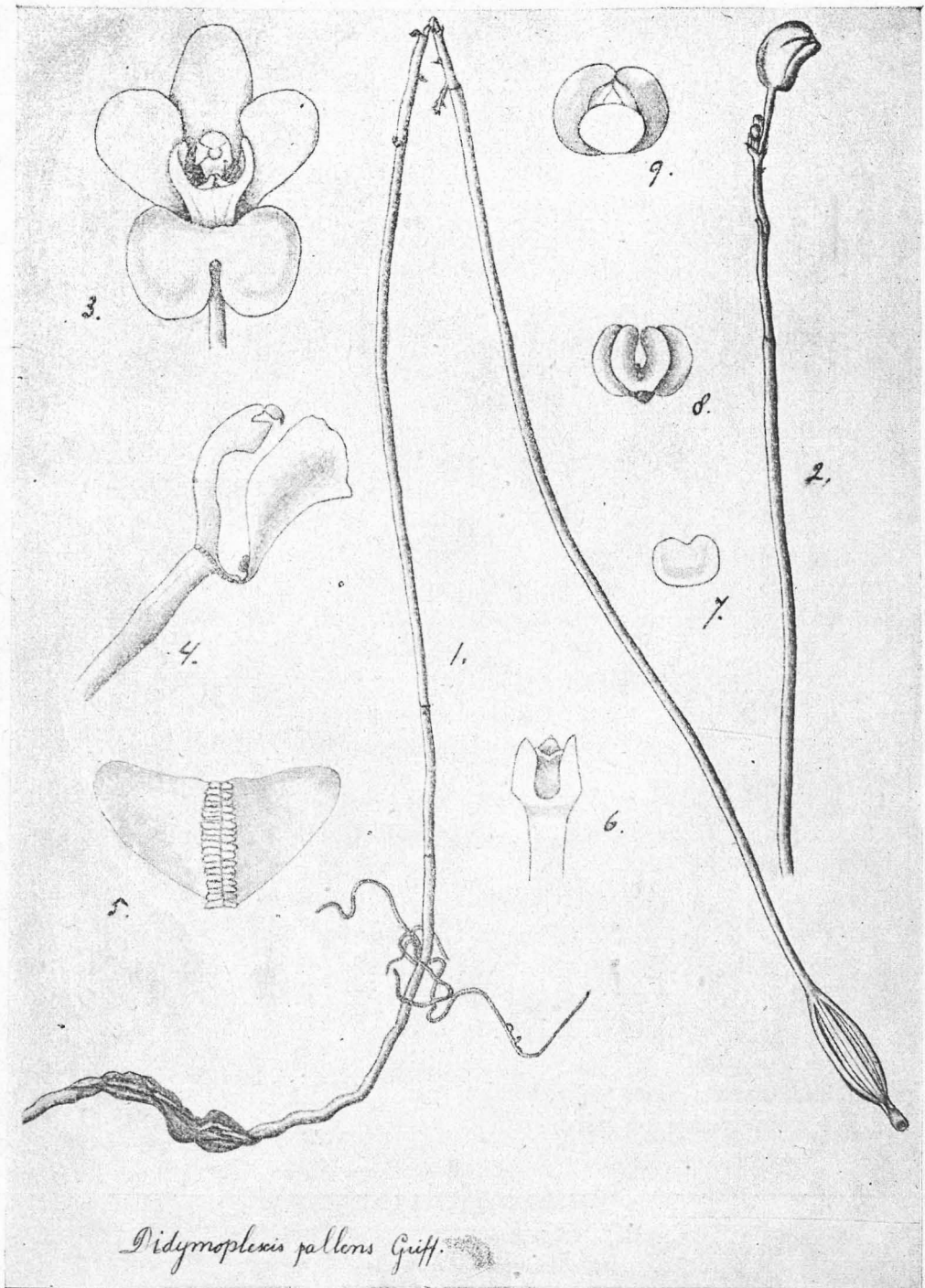
De bouw der bloempjes is in zooverre merkwaardig, dat de 3 kelk- en de 2 bloembladeren tot een 2-lippig geheel met elkaar vergroeid zijn. De bovenlip bestaat uit het middelste kelkblad en de 2 bloembladeren en is dan ook driespletig; de uit de beide zijdelingsche kelkbladeren samengestelde onderlip is in 2 lobben gedeeld. De sterk concave lip is geheel vrij van de overige bloembekleedselen en ingehecht op een klein, vooruitspringend deel aan den voet der stempelzuil, zuilvoet genaamd. De vorm is zeer eenvoudig, n.l. breed wigvormig, hetgeen men gemakkelijk kan nagaan door de lip voorzichtig uit te spreiden; in het midden is ze voorzien van een vrij breede, rimpelige of meer of minder wrattige gele lengtestreep, het eenige versiersel der eenvoudige bloempjes. De zuil is vrij lang, dun en gebogen; aan de onderzijde van den wat verbreedten top bevindt zich de stempelholte, terwijl de niervormige, de gekromde, weeké stuifmeelklompjes omsluitende helmknop aan den top vastgehecht is.

De bloempjes worden gedragen door een steeltje van ongeveer 1 cM. lengte; eigenlijk bestaat het bovenste deel daarvan uit het vruchtbeginsel, dat gemakkelijk te herkennen is aan 6 overlangsche groeven.

Te Buitenzorg schijnt de plant betrekkelijk zelden vrucht te zetten. Als men het echter treft en een jonge vrucht vindt, dan kan men een zeer merkwaardig verschijnsel waarnemen. Na de bevruchting begint zich het bloemsteeltje n.l. te verlengen, zoodat het bij rijpheid der vrucht, hetgeen ongeveer na 4 weken het geval is, een lengte van ongeveer 13 cM. bereikt heeft.

Het verlengen van het vruchtsteeltje is niet beperkt tot het geslacht *Didymoplexis*; onder de Javaansche *Orchideeën* is het eveneens waargenomen bij *Gastrodia*, *Corysanthes*, *Nervilia*. Blijft het steeltje bij *Didymoplexis pallens* GRIFF., tenminste voor zoover het de waargenomen gevallen betreft, betrekkelijk kort, bij een andere soort van het geslacht, *D. minor* J. J. S., werd een lengte van tot 35 cM. gemeten. De kroon spant echter *Gastrodia abscondita* J. J. S., waarbij de vruchten meermalen door een steel van een halven meter lengte gedragen worden.

Het doel dezer verlenging ligt voor de hand; zonder gewrongenheid mag men aannemen, dat dit is de verspreiding der zaden. Behield het steeltje zijn oorspronkelijke grootte, dan zouden de vruchten niet of nauwelijks tusschen de omringende bladeren-massa's

1. Vruchtdragende plant $\frac{1}{1}$.
2. Bloemstengel $\frac{1}{1}$.
3. Bloem $\frac{5}{2}$.
4. Lip en zuil $\frac{3}{1}$.
5. Uitgespreide lip $\frac{5}{2}$.

6. Zuil van onderen $\frac{5}{1}$.
7. Helmknop $\frac{5}{1}$.
8. Stuifmeelklompjes van boven $\frac{10}{1}$.
9. Dezelfde van onderen $\frac{10}{1}$.

enz. te voorschijn treden, waardoor de kans op een voor de soort nuttige uitstrooiing der zaden zeer gering zou zijn. Door de betrekkelijk geringe opheffing boven de omgeving wordt een voldoende verspreiding der uiterst lichte zaadjes verzekerd. Vermelding verdient het, dat bij soorten van het geslacht *Gastrodia* met langen algemeenen bloemsteel, b. v. *G. javanica* BL., geen verlenging van het vruchtsteeltje plaats vindt, terwijl de soorten, waarbij dit zich wel verlengt, steeds een korten algemeenen bloemsteel bezitten (*G. verrucosa* BL., *G. abscondita* J. J. S.)

Didymoplexis pallens is gebonden aan plaatsen, waar bamboe voorkomt, hoewel van parasitisme op bamboe geen sprake is. Over het algemeen zijn zulke plekken geliefkoosde groeiplaatsen voor saprophyten. Het eerste werd zij gevonden in bambuseta om Calcutta, terwijl zij verder alleen op Java met zekerheid aangetoond is en wel te Buitenzorg, Tjileboet, Depok, Moentilan, Klaten en Tjilatjap en zal waarschijnlijk op vele andere plaatsen voorkomen. Uit den Buitenzorgschen hof is het Geluksbloempje reeds sedert vele jaren verdwenen; laten wij hopen, dat het er te eeniger tijd weer bloeien zal.

Het plantje werd te Buitenzorg en Depok in September en Oktober bloeiend aangetroffen, te Tjilatjap op in Juni, te Tjileboet in Juli en te Klaten in November.

Behalve *D. pallens* GRIFF. komen op Java nog de volgende soorten voor:

D. minor J. J. S., die gemakkelijk te herkennen is aan de veel kleinere bloemen en smallere lip met een overlangsche strook van meer of minder duidelijk in 2 rijen geplaatste lichtroode wratten. Deze soort was vroeger te Buitenzorg de algemeenste; op sommige plekken in het bamboeboschje van den Botanischen tuin stonden ze in den bloeitijd zóó dicht, dat men er niet kon loopen zonder vele plantjes te vertrappen. Nu komen ze er nog slechts sporadisch voor. Bloeitijd Augustus, September.

D. cornuta J. J. S., met meer spitse kelk- en bloembladeren en verder vergroeide zijdelingsche kelkbladeren; de lip lijkt veel op die *D. minor*, bezit echter 3 gladde lijsten en een klein aanhangseltje zoowel aan de onder — als aan de bovenzijde van den voet ervan; de zuilvoet is bovendien sterker ontwikkeld dan bij de beide eerste soorten. Tot nog toe alleen te Buitenzorg gevonden. De plant werd in bloei aangetroffen van Oktober tot Maart en vertoont neiging 2 of 3 helmknoppen in plaats van één te ontwikkelen.

D. striata J. J. S., welke gekenmerkt is door van binnen gestreepte bloemen, een sterk gekromde, ovale, bleek gele lip met een overlangschen, verdikten, convexen band; de zuil is breeder dan bij de andere soorten en de zuilvoet is evenals bij *D. cornuta* duidelijk ontwikkeld. De soort werd eens in December op den Salak bloeiend verzameld.

Eindelijk werd kort geleden nog een onbeschreven soort op Goenoeng Gede bij Djasinga ontdekt, zoodat Java, afgescheiden van een enkele niet met zekerheid gedetermineerde soort, voor zoover op het oogenblik bekend is, een 5-tal soorten herbergt.

J. J. S.

EXCURSIE NAAR EEN TROPISCH BOSCH.

(Vervolg).

De hygrophyten der bosschen kenmerken zich door:

- 1°. Zwak wortelgestel, de plantjes wortelen niet diep en de wortels zijn niet sterk vertakt noch minder zeer lang, men kan de plantjes zeer makkelijk met wortel en al uittrekken.